

TEMIR TANQISLIGI ANEMIYASI: ZAMONAVIY TASHXIS VA DAVOLASH USULLARI

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Akbarova Munisa

Annotatsiya

Temir tanqisligi anemiyasi (TTA) dunyo bo'ylab eng keng tarqalgan kamqonlik turi bo'lib, asosan organizmda temir moddasi yetishmasligi natijasida rivojlanadi. Kasallik bolalar, homilador ayollar, reproduktiv yoshdagi ayollar va keksalarda ko'proq uchraydi. Ushbu maqolada temir tanqisligi anemiyasining kelib chiqish sabablari, klinik belgilari, zamonaviy laborator va instrumental tashxis usullari hamda bugungi kunda qo'llanilayotgan davolash va profilaktika usullari keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: temir tanqisligi anemiyasi, gemoglobin, ferritin, transferrin, sideropeniya, temir preparatlari, diagnostika, davolash.

Kirish

Temir tanqisligi anemiyasi – organizmda temir zaxirasining kamayishi natijasida gemoglobin sintezi buzilishi bilan kechadigan kasallikdir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo aholisining qariyb uchdan bir qismi kamqonlikdan aziyat chekadi va ularning asosiy qismini temir tanqisligi tashkil etadi. Kasallik mehnat unumdorligini pasaytiradi, immunitetni susaytiradi, bolalarda aqliy va jismoniy rivojlanishni sekinlashtiradi.

Asosiy qism

Temir tanqisligi anemiyasining sabablari

Kasallikning rivojlanishiga quyidagi omillar sabab bo'ladi:

- oziq-ovqat tarkibida temir moddasi yetishmasligi;
- surunkali qon yo'qotishlar (oshqozon-ichak tizimi kasalliklari, gemorroy, hayz qonining ko'pligi);
- homiladorlik va emizish davrida temirga bo'lgan ehtiyojning ortishi;
- bolalarda tez o'sish davri;
- ichak kasalliklari tufayli temirning so'rilishining buzilishi;
- parazitlar kasalliklar.

Patogenezi

Temir organizmda gemoglobin, mioglobin va ko'plab fermentlar tarkibiga kiradi.

Temir zaxiralari kamayganda avval ferritin miqdori pasayadi, keyinchalik transferrin bilan bog'lanish buziladi va oxir-oqibat gemoglobin sintezi yetarli darajada amalga

oshmaydi. Natijada eritrotsitlar kichrayadi (mikrotsitoz) va rang ko'rsatkichi pasayadi (gipoxromiya).

Klinik belgilari

Temir tanqisligi anemiyasida quyidagi belgilar kuzatiladi:

- umumiy holsizlik;
- tez charchash;
- bosh aylanishi;
- yurak urishining tezlashishi;
- nafas qisishi;
- terining oqarishi;
- soch to'kilishi;
- tirnoqlarning mo'rtlashishi;
- og'iz burchaklarida yoriqlar;
- til shilliq qavatining yallig'lanishi;
- diqqat va xotiraning pasayishi.

Zamonaviy tashxis usullari

Kasallikni aniqlash uchun quyidagi laborator tekshiruvlar tavsiya etiladi:

- umumiy qon tahlili (Hb, MCV, MCH, eritrotsitlar);
- qon zardobidagi ferritin miqdori;
- zardob temiri;
- transferrinning temir bilan to'yinish darajasi;
- umumiy temir bog'lash qobiliyati (TIBC);
- C-reaktiv oqsil;
- retikulotsitlar soni.

Qo'shimcha tekshiruvlar:

- najasda yashirin qon;
- fibrogastroduodenoskopiya;
- kolonoskopiya;
- ginekologik tekshiruv;
- ultratovush tekshiruvi.

Ferritinning pasayishi temir tanqisligining eng erta va eng ishonchli laborator belgisi hisoblanadi.

Davolash usullari

Temir tanqisligi anemiyasini davolashning asosiy tamoyillari:

1. Temir tanqisligining sababini aniqlash va bartaraf etish.
2. Temir preparatlarini buyurish.
3. Ovqatlanishni to'g'rilash.
4. Laborator nazorat.

Og'iz orqali qabul qilinadigan preparatlar

Eng ko'p qo'llaniladi:

- Temir sulfat;
- Temir fumarat;
- Temir glyukonat.

Preparatlar odatda 3–6 oy davomida qabul qilinadi. Gemoglobin normallashtirishdan keyin ham organizmdagi temir zaxirasini tiklash maqsadida davolash davom ettiriladi.

Vena ichiga yuboriladigan preparatlar

Quyidagi hollarda tavsiya etiladi:

- ichakda so'rilish buzilganda;
- og'iz preparatlari samara bermaganda;
- og'ir temir tanqisligida;
- surunkali buyrak kasalliklarida.

Ovqatlanish

Temirga boy mahsulotlar:

- mol go'shti;
- jigar;
- baliq;
- tuxum;
- loviya;
- ismaloq;
- grechka;
- anor;
- olma;
- quritilgan mevalar.

C vitamini temirning ichakda so'rilishini yaxshilaydi. Choy va qahva esa temirning so'rilishini kamaytiradi.

Profilaktika

Kasallikning oldini olish uchun:

- muvozanatli ovqatlanish;
- homilador ayollarda profilaktik temir preparatlari;
- muntazam tibbiy ko'rik;
- surunkali qon ketishlarini vaqtida davolash;
- bolalarda to'g'ri ovqatlantirish tavsiya etiladi.

Xulosa

Temir tanqisligi anemiyasi bugungi kunda eng dolzarb tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Kasallikni erta aniqlash, zamonaviy laborator diagnostikadan foydalanish va individual davolash usullarini tanlash bemorlarning hayot sifatini sezilarli yaxshilaydi. Temir preparatlarini to'g'ri qo'llash, ratsional ovqatlanish va profilaktik choralar kasallikning asoratlarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Gematologiya bo'yicha klinik tavsiyalar.
2. World Health Organization. Anaemia. Geneva.
3. World Health Organization. Guideline on Iron Supplementation.
4. Harrison's Principles of Internal Medicine. 21st Edition.
5. Williams Hematology. 10th Edition.
6. Hoffbrand AV. Essential Haematology. 8th Edition.
7. DeLoughery TG. Iron Deficiency Anemia. New England Journal of Medicine.